Р Е Ц Е Н З И Я

От: проф.д-р. Веселина Канатова – Бучкова - Институт за държавата и правото при БАН

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по „Административно право и административен процес“ в Института за държавата и правото при БАН

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно заповед № РД-09-44/01.04.2026 г. на директора на ИДП – БАН

Автор на дисертационния труд: **Ивалина Светли Маринова**

Тема на дисертационния труд: **„Материалноправни и процесуалноправни аспекти на Закона за достъп до обществена информация“**

Научен ръководител: **проф. д.ю.н Дарина Зиновиева**

I. Информация за дисертанта.

Дисертантката е зачислена в задочна форма на обучение по докторска програма „Административно право и административен процес“ от научна област 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, през 2021 г. , със срок на обучение – 4 години до 31.01.2025 г. Завършва юридическото си образование в Университета за Национално и

Световно Стопанство, гр. София през 2017 г. В периода на обучение взима активно участие в провежданите докторантски конференции, както и други престижни научни форуми. Провежда специализации във Франция (Париж) и Испания (Мадрид) през 2022 г.

За периода на докторантурата са изпълнени всички изисквания, които са заложени в индивидуалния план, включително и необходимия брой кредити. Докторантката има седем публикации, от които три по темата на дисертацията, както следва: „Анализ на съдебната практика на административните съдилища по запитвания по реда на Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ) относно пандемията“, „Проучване нивото на удовлетвореност на гражданите относно достъпа до обществена информация“ и „Freedom of information laws and open government data as anti-corruption measures“.

II. Обща характеристика на представения дисертационен труд.

Трудът е съобразен с изискванията на чл. 27 от ППЗРАСРБ. Структуриран е в четири глави, в общ обем от 184 страници, включително с увода, съдържанието, списък на използваната литература. Използвана е обширна библиография от български и чуждестранни автори. В четвърта глава е направено емпирично изследване, свързано с експериментално проучване на възприятията на гражданите относно достъпа да обществена информация. Изследването анализира значителен по обем съдебна практика, както национална, така и международна, в която са застъпени различни концепции относно правото на достъп до обществена информация, като направените изводи имат приносен характер както за теорията, така и за юридическата практика.

Темата на дисертацията е актуална, тъй изследва едно от основните права, залегнали в Конституцията на РБ, а именно – правото да се търси, получава и разпространява информация (чл. 41 КРБ). Същевременно правото да се търси, получава и разпространява информация е признато от международни актове като Всеобщата декларация за правата на човека (чл. 19) и Европейската конвенция за правата на човека (чл. 10). То гарантира свободен достъп до информация, свобода на изразяване и прозрачност в управлението.

В първа глава на изследването е проследено кодифицирането на правото на достъп до информация в исторически аспект, като „началото“ е 20 век. Последователно са разгледани относимите международни актове, като се акцентира върху нормата на чл. 10, ал. 1 от Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи (ЕКЗПЧОС), според която "всеки има право на свобода на изразяването на мнения. Това право включва свободата да отстоява своето мнение, да получава и да разпространява информация и идеи без намеса на държавните власти и независимо от държавните граници". Авторът посочва, че според чл. 10, ал. 2 "ползването на тези свободи, доколкото е съпроводено със задължения и отговорности, може да бъде обусловено от процедури, условия, ограничения или санкции, които са предвидени от закона и са необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност, териториалната цялост, за предотвратяване на безредици или на престъпления, за защита на здравето и морала, както и на репутацията или на правата на другите, за предотвратяване на изтичането на секретна информация или за поддържане на авторитета и безпристрастността на правосъдието”.

Препоръчвам в тази част на изследването то да се задълбочи с оглед детайлизиране на понятията за видовете обществена информация и установените в закона изисквания за нейното получаване, включително

ограничения. В тази връзка, следва да се отбележи, че освен с понятието „обществена информация“ ЗДОИ борави и с още едно понятие, а именно „информация от обществения сектор“. Информацията от обществения сектор е определена като всяка информация, обективирана на материален носител (без значение от неговия вид, включително и електронна), събрана или създадена от организации от обществения сектор (чл. 2, ал. 3 ЗДОИ). Информацията от обществения сектор е по-тясното понятие за обществена информация, доколкото тази информация се събира и създава от т.нар. от законодателя организации от обществения сектор. От друга страна, общото производство за достъп се прилага за обществената информация, докато за информацията от обществения сектор законът е предвидил специално производство в глава четвърта, раздел I, озаглавено „Процедура за повторно използване на информация от обществения сектор“. Нещо повече, законът разграничава и задължените лица, които предоставят достъп до обществена информация и информация от обществения сектор за повторно ползване. Обществената информация се предоставя от държавните органи, органите на местно самоуправление и т.нар. „публични организации“, докато задължение за предоставяне на информация от обществени сектор имат както държавните органи и публичните организации, така и организации, осъществяващи и финансиращи научни изследвания с публични средства, включително висшите училища.

Във втора глава се разглеждат материалноправните аспекти на достъпа до обществена информация. На първо място, се изследва достъпа до обществена информация за средствата за масова информация. Анализира се понятието „медийна грамотност“, като се споделя определението за медийна грамотност като *способност за намиране, разбиране и критично оценяване на медиите* (телевизия, радио, кино, печат, интернет), заедно със *способност за*

създаване на медийно съдържание. Прави се извод, че достъпът до обществена информация за средствата за масова информация е ключов елемент от гарантирането на свободата на словото и правото на информираност**,** като същевременно той служи като инструмент за прозрачност и обществен контрол върху дейността на медиите. В тази глава се разглежда и връзката между правото на достъп до информация и правото на неприкосновеност на личния живот и обработката на лични данни, като се анализира в систематичен план Закона за защита на личните данни и ЗДОИ. Препоръчвам да се доразвие и по-детайлно да се изследват т.нар. административни услуги от типа „епизоди от живота“, които са споменати като част от европейската политика за цифровизация. Споделям посочването за липса на разграничение между понятията „производствена“ и „търговска“ тайна, както и за непоследователната им употреба в ЗДОИ. В тази глава е изследвано и правото на достъп до информация за околната среда, като е посочено, че съществува неразривна връзка между правото на информация и правото на живот в здравословна околна среда, което изисква извършването на необходимите оценки на въздействието върху околната среда, наблюдение и анализ на екологичните явления, оценка на рисковете от настъпване на екологични инциденти. Намирам, че изследването в частта относно Закона за съхранение на въглероден диоксид в земните недра (въпреки актуалността му), е неотносимо към основния предмет на темата и следва или да отпадне, или да се конкретизира връзката му с правото на достъп до информация, свързана с околната среда.

В трета глава са разгледани процесуалните аспекти на правото на достъп до обществена информация чрез изследване на съдебната практика на административния за достъп до информация в условията на пандемия, както и

практиката на СЕС относно достъпа до информация от гледна точка на екологичното законодателство и корупционните явления.

Правото на достъп до обществена информация се явява ценност от първостепенно значение за демократичните общества, без която гражданите много трудно биха успели да получат реална представа за състоянието на действията/бездействията на субектите с ръководни функции в държавата. Откриваме обществената значимост на достъпа до информация в приноса му за повишаване ефективността и ефикасността на административните органи и предотвратяване на риска от корупционни практики. Изведените характеристики на правото на достъп до обществена информация го обособяват и като гаранция за защита на други основни човешки права и интереси, защото този вид информация е насочена към обществото и е в негова полза.

В четвъртата глава са представени резултати от емпирично изследване относно достъпа до информация, като са изследвани са осведомеността и удовлетвореността на гражданите относно осигурявания им достъп до обществена информация по реда на ЗДОИ.

В заключение: Изследването съставлява научен труд, който показва уменията на автора да анализира детайлно правните институти, част от предмета на темата, да поставя акценти, да изолира проблеми, да прави обосновани критични бележки, както и да извежда собствени правни изводи. Ето защо и освен посочените приносни моменти, принос на изследването са предложенията de lege ferenda, които се основават на задълбочен правен анализ.

Съдържанието на дисертацията отговаря на чл. 6, ал.3 от Закона за развитие на академичния състав в Република България и на чл. 27, ал.2 от

ППЗРАСРБ. Представени са необходимия брой публикации във връзка с темата, а значителният обем на използвана библиография сочи за прецизния научен подход на докторантката към изследвания въпрос.

С оглед на горното, убедено предлагам на научното жури да бъде присъдена образователна и научна степен „доктор“ по научната специалност 3.6 „Право“ на Ивалина Светли Маринова, докторант в Института за държавата и правото при БАН.

01.05.2026 г. Подпис:

/проф. д-р В. Бучкова/

R E V I E W

By: Prof. Dr. Veselina Kanatova–Buchkova – Institute for the State and the Law at the Bulgarian Academy of Sciences

Regarding: Dissertation for awarding the educational and scientific degree “Doctor” in “Administrative Law and Administrative Procedure” at the Institute for the State and the Law at the Bulgarian Academy of Sciences

Grounds for submitting the review: Participation as a member of the scientific jury for the defense of the dissertation in accordance with Order No. RD-09-44/01.04.2026 of the Director of the ISL – BAS

Author of the dissertation: Ivalina Svetli Marinova

Title of the dissertation: “Substantive and Procedural Legal Aspects of the Access to Public Information Act”

Scientific supervisor: Prof. Dr. Darina Zinovieva

I. Information about the doctoral candidate

The doctoral candidate was enrolled in a part-time form of study in the doctoral program “Administrative Law and Administrative Procedure” in scientific field 3. Social, Economic and Legal Sciences, professional field 3.6. Law, in 2021, with a duration of study of 4 years until 31.01.2025. She graduated in Law from the University of National and World Economy, Sofia, in 2017. During her studies, she actively participated in doctoral conferences as well as other prestigious scientific forums. She completed specializations in France (Paris) and Spain (Madrid) in 2022.

During the doctoral period, all requirements set out in the individual plan have been fulfilled, including the required number of credits. The doctoral candidate has seven publications, three of which are related to the dissertation topic, namely: “Analysis of the Case Law of Administrative Courts on Requests under the Access to Public Information Act (APIA) regarding the pandemic”, “Study of the Level of Citizen Satisfaction regarding Access to Public Information”, and “Freedom of information laws and open government data as anti-corruption measures”.

II. General characteristics of the submitted dissertation

The dissertation complies with the requirements of Article 27 of the Regulations for the Implementation of the Development of Academic Staff Act in the Republic of Bulgaria. It

is structured in four chapters, with a total volume of 184 pages, including introduction, table of contents, and bibliography. An extensive bibliography of Bulgarian and foreign authors has been used. In the fourth chapter, an empirical study is conducted, related to an experimental survey of citizens' perceptions regarding access to public information. The research analyzes a significant volume of case law, both national and international, presenting various concepts regarding the right of access to public information, and the conclusions drawn contribute both to theory and legal practice.

The dissertation topic is relevant, as it examines one of the fundamental rights enshrined in the Constitution of the Republic of Bulgaria, namely the right to seek, receive, and disseminate information (Art. 41). At the same time, this right is recognized in international acts such as the Universal Declaration of Human Rights (Art. 19) and the European Convention on Human Rights (Art. 10). It guarantees free access to information, freedom of expression, and transparency in governance.

In the first chapter, the codification of the right of access to information is traced historically, with its "beginning" in the 20th century. Relevant international acts are examined, with emphasis on Article 10(1) of the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, according to which "everyone has the right to freedom of expression. This right shall include freedom to hold opinions and to receive and impart information and ideas without interference by public authority and regardless of frontiers." The author notes that under Article 10(2), "the exercise of these freedoms, since it carries with it duties and responsibilities, may be subject to such formalities, conditions, restrictions or penalties as are prescribed by law and are necessary in a democratic society..."

I recommend that this part of the research be further developed in order to detail the concepts of types of public information and the legal requirements for obtaining it, including limitations. In this regard, it should be noted that, in addition to the concept of "public information", the APIA also uses the concept of "public sector information". Public sector information is defined as any information recorded on a material medium (regardless of its type, including electronic), collected or created by public sector organizations (Art. 2(3) APIA). This is a narrower concept than public information. Furthermore, general access procedures apply to public information, while a special procedure is предусмотрен for public sector information in Chapter Four, Section I, entitled "Procedure for the Re-use of Public Sector Information".

In the second chapter, the substantive legal aspects of access to public information are examined. First, access for the mass media is analyzed, including the concept of "media literacy", defined as the ability to find, understand, and critically evaluate media, as well as to create media content. The conclusion is that access to public information is a key element in guaranteeing freedom of speech and the right to information, while also serving as a tool for transparency and public control.

The chapter also examines the relationship between the right of access to information and the right to privacy and personal data protection, analyzing the Personal Data Protection Act and the APIA. I recommend further development regarding administrative services of

the “life events” type. I agree with the observation about the lack of distinction between “industrial” and “trade” secrets in the APIA.

The right of access to environmental information is also analyzed, highlighting its link to the right to a healthy environment. However, the part concerning the Carbon Dioxide Storage Act appears irrelevant to the main topic and should either be removed or better justified.

The third chapter examines procedural aspects through analysis of administrative court case law during the pandemic, as well as the practice of the Court of Justice of the European Union regarding access to information in environmental and anti-corruption contexts.

The right of access to public information is a fundamental democratic value, essential for transparency and prevention of corruption. It also serves as a guarantee for the protection of other fundamental rights.

The fourth chapter presents results from an empirical study on citizens’ awareness and satisfaction regarding access to public information under the APIA.

Conclusion:

The research constitutes a scientific work demonstrating the author’s ability to analyze legal institutions in detail, identify problems, make critical observations, and formulate independent legal conclusions. The contributions also include proposals *de lege ferenda*, based on in-depth legal analysis.

The dissertation meets the requirements of Article 6(3) of the Development of Academic Staff Act in the Republic of Bulgaria and Article 27(2) of its implementing regulations. The required number of publications is provided, and the extensive bibliography demonstrates a precise scientific approach.

In view of the above, I strongly recommend that the scientific jury award the educational and scientific degree “Doctor” in the scientific specialty 3.6 “Law” to Ivalina Svetli Marinova, doctoral candidate at the Institute for the State and the Law at the Bulgarian Academy of Sciences.

01.05.2026

Signature:
/Prof. Dr. V. Buchkova/